

COMUNICAR-SE AMB PERSONES
AMB DIFICULTATS COMUNICATIVES:
ESTRATÈGIES I EINES

COMUNICAR-SE AMB PERSONES AMB DIFICULTATS COMUNICATIVES: **ESTRATÈGIES I EINES**

Antonia Pades Jiménez, Héctor Adrover Lorente,
Antonia Olmo Rigo, Inmaculada Riquelme Agulló.

Financiat per Consell de Mallorca, Convocatòria d'ajuts al fons de cooperació cultural universitària 2021. BDNS: 556282.

© del text: Antonia Pades Jiménez, Héctor Adrover Lorente, Antonia Olmo Rigo, Inmaculada Riquelme Agulló

© de les il·lustracions: Ítria Mascaró Font

© de l'edició: Servei d'Activitats Culturals, Vicerectorat de Projecció Cultural i Universitat Oberta, Universitat de les Illes Balears i Consell de Mallorca.

Primera edició: octubre de 2021

Disseny i maquetació: Can Barretes
Disseny de cubierta: Ítria Mascaró Font

ISBN: 978-84-09-32496-5

 Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

Universitat
de les Illes Balears

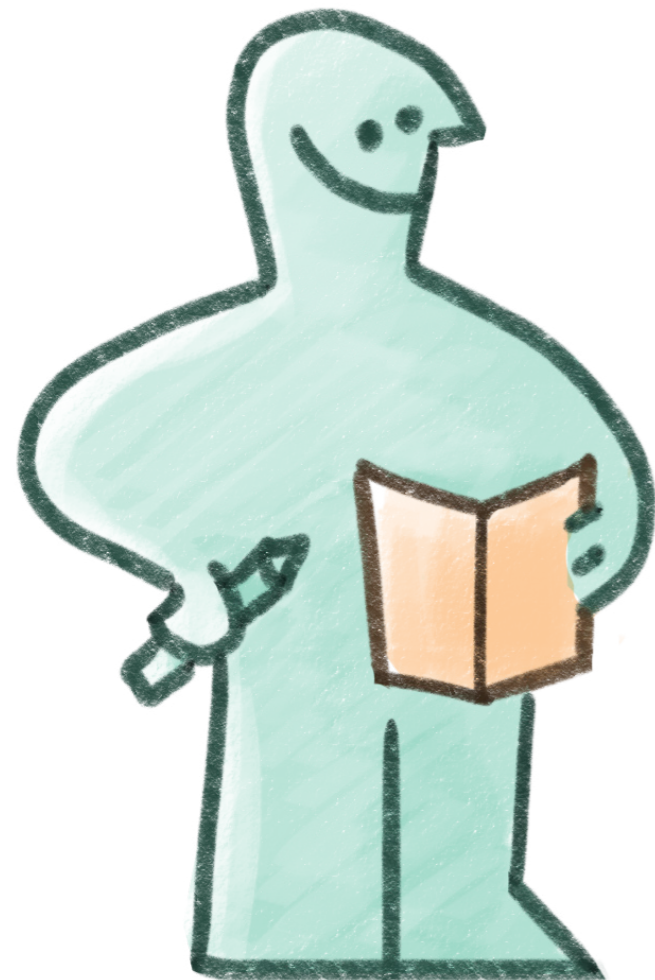
Vicerectorat
de Projecció Cultural
i Universitat Oberta

Servei
d'Activitats
Culturals

Departament
d'Infermeria
i Fisioteràpia

Pròleg	7
Agraïments	7
Introducció	8
Què és la Comunicació?	9
Components	10
Implicació de diverses àrees	11
Tècniques comunicatives bàsiques	12
Contextos comunicatius específics	13
• TRASTORNS DE LA COMUNICACIÓ I EL LLENGUATGE	
Trastorns de la parla	16
Trastorns de l'articulació	16
- Disàrtria	16
- Apràxia	17
- Disglòssia	17
Trastorns de la fluïdesa o fluència verbal	18
- Disfèmia o quequesa	18
- Taquifèmia o taquilàlia	19
- Bradilàlia	19
Alteracions fonològiques	20
- Dislàlia	20
Trastorns del llenguatge	21
Primari	21
Retard en l'adquisició i el desenvolupament del llenguatge	21
Secundari a una condició biomèdica	21
- Discapacitat Intel.lectual o deterioró cognitivo (Ex. Demència)	21
- Dificultats sensorials (Ex. Pèrdua auditiva)	21
- Dany cerebral (Ex. ACV, Afàsia)	21
Trastorns específics del llenguatge (TEL)	24
Trastorns de la veu	25
Disfonia	25
Afonia	25
Trastorns de la comunicació	25
Trastorn Espectre Autista (TEA)	25
Trastorn de la comunicació no especificat (Ex. Mutisme selectiu)	25
• PAUTES COMUNICATIVES GENERALS A SEGUIR	
Habilitats generals per a comunicar-se i relacionar-se	30
Ajudar l'altre a comunicar-se	30
Afavorir la comunicació amb l'altre	31

Pautes comunicatives específiques	
Trastorns de la Parla	33
Trastorns de l'articulació	33
- Disàrtria	33
Trastorns que afecten a la fluïdesa verbal	34
- Disfèmia fisiològica	34
- Taquilàlia o taquifèmia	35
- Bradilàlia	35
Alteracions fonològiques	36
- Dislàlia evolutiva	36
- Dislàlia funcional	36
Trastorns del llenguatge	37
Retard del llenguatge	37
Trastorns secundaris a una condició biomèdica	38
- Estratègies útils per a pacients amb alteracions comunicatives i amb deterioració de la capacitat cognitiva. (Ex. Demència)	38
- Dificultats sensorials. (Ex. Pèrdua auditiva)	38
- Lesió del sistema nerviós central: Afàsia.	40
Trastorns específics del llenguatge (TEL)	43
Trastorns de la veu	44
Disfonia	44
Afonia	44
Trastorns de la comunicació	45
Trastorn Espectre Autista (TEA)	45
Trastorn de la comunicació social	45
Trastorn de la comunicació no especificat	46
• BIBLIOTECA DE RECURSOS	
Per què?	48
Articles complementaris	48
Aplicacions (App's)	56
Videos complementaris	65
Entrevistes o reportatges	65
Pel·lícules	65
Algunes associacions per a persones amb problemes de comunicació	66
Conclusions	68

Pròleg

El curs 2019-20 es va dur a terme el projecte d'innovació docent «Comunicar-se amb persones amb dificultats comunicatives: una competència clínica per a professionals d'infermeria», finançat per l'Institut per a la Recerca i Innovació Educativa (IRIE) de la UIB. En aquest projecte, estudiants d'Infermeria de l'assignatura Comunicació i Salut varen treballar sobre els problemes i estratègies de comunicació amb persones amb dificultats comunicatives. La publicació que presentam és fruit d'aquest treball i del material didàctic elaborat, i vol oferir un material breu, pràctic i didàctic sobre la problemàtica i les estratègies per establir una comunicació eficaç.

La finalitat és que aquest dossier sigui un manual didàctic que proporcioni una explicació breu de conceptes bàsics de comunicació, una classificació de les alteracions principals, i una relació d'estratègies comunicatives i recursos que permetin comprendre i sensibilitzar sobre el tema, tot oferint enllaços a articles científics, associacions, apps i pel·lícules recomanades.

Esperam que aquesta publicació us ajudi a comprendre més bé la importància de la comunicació, especialment en els casos en què està alterada, i us faciliti la comunicació amb persones amb dificultats.

Antonia Pades Jiménez, Inmaculada Riquelme Agulló.

Agraïments

Agraïm la revisió i correcció dels continguts als professors Dra. Eva Aguilar Mediavilla y i al Dr. Daniel Adrover Roig.

Introducció

El terme «*comunicació*» prové del llatí *communicatio* i fa referència a la transmissió de senyals mitjançant un codi entre persones i que porta implícit un intercanvi, és a dir, una interacció.

Perquè aquesta interacció sigui efectiva, calen una sèrie de mecanismes: conductes, destreses, capacitats i habilitats.

Aquestes destreses o habilitats no són innates, sinó que s'adquireixen per l'aprenentatge mitjançant assaig-error, imitació o instrucció. De vegades, però, poden estar alterades, la qual cosa implica adoptar mecanismes per poder construir un procés de comunicatiu satisfactori.

Els objectius del manual didàctic que presentam són:

1. Sensibilitzar sobre la importància de la comunicació, especialment en casos en què pot estar alterada
2. Oferir eines i recursos bibliogràfics per facilitar la relació amb persones que tenen dificultats en el procés comunicatiu

Qué és la Comunicació?

L'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2) defineix «comunicació» com: «1. Acció de comunicar; l'efecte. 2. Acció de comunicar-se dues o més persones o coses entre elles, l'una amb l'altra».

La comunicació va més enllà de la simple interacció. Implica la idea de mutualitat, reciprocitat i intersubjectivitat. Comunicar és un procés complex, simbòlic i intencional.

El model de comunicació clínica que emprarem en aquest manual és el model centrat en la persona, i que fa una conceptualització de la salut àmplia i holística (Ruiz, 2014).

Components

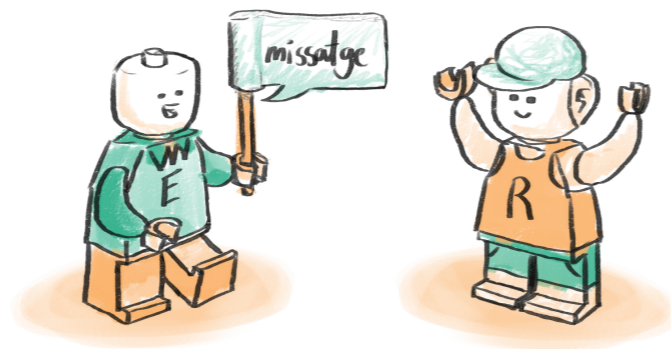
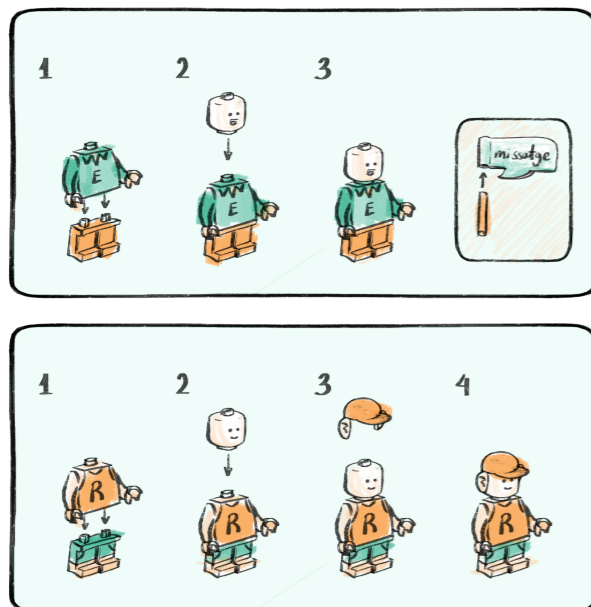
Emissor: qui sintetitza, codifica i envia el missatge. Té la necessitat de comunicar alguna cosa.

Receptor: qui rep el missatge.

Missatge: la informació que l'emissor vol enviar al receptor, i que transmetrà amb un codi que tots dos poden entendre.

Medi: el canal pel qual és enviat el missatge. Hi ha diversos canals: canal visual, auditiu, olfatori, tàctil.

Codi: instrument compartit i estructurat que tant l'emissor com el receptor han de conèixer per entendre's.

Implicació de diverses àrees

Bases neurofisiològiques: zones de l'escorça cerebral de l'hemisferi esquerre, sensorials i motores (Wernicke i Broca), i zones confrontants. Processos centrals i perifèrics per a la codificació i descodificació lingüística.

Bases sensorials: sensacions i percepcions auditives, visuals, tàctils, olfàctories, gustatives, així com percepcions propioceptives i cinestèsiques per a la captació i interpretació dels estímuls externs.

L'audició és imprescindible per captar el llenguatge de l'entorn i aprendre'l, mentre que les altres percepcions omplen de contingut les paraules sentides.

Bases anatòmiques i funcionals: aparell respiratori, fonatori, articulador, ressonador i la seva funcionalitat per produir la parla.

Desenvolupament cognitiu: desenvolupament de les funcions mentals bàsiques implicades en el desenvolupament del llenguatge.

Desenvolupament afectiu, emocional i social.

Influència del medi: propicia l'estimulació exterior i regula, per exemple, els intercanvis entre l'infant i l'adult com a via d'aprenentatge, a través de la retroacció o retroalimentació correctiva.

Tècniques comunicatives bàsiques

Són elements conductuals que configuren les habilitats comunicatives.

Una habilitat és una seqüència d'accions intencionades que es pot repetir voluntàriament. Per exemple, l'escolta activa és una habilitat comunicacional que s'aconsegueix posant en joc una cadena d'accions o de conductes comunicatives, que anomenam elements o tècniques comunicatives. Per tenir una escolta activa eficaç, hem d'integrar una sèrie d'elements comunicatius, com són: mantenir la mirada o el contacte visual-facial, mantenir una reactivitat baixa, facilitar el discurs de l'interlocutor, etc.

Les habilitats comunicatives són molt personals, i cadascú té un estil comunicatiu propi. Per tant, no són una llista d'accions que s'han de fer. En aquest sentit, cada persona ha de descobrir de quina manera les aplica. Això a banda, la situació social o el context són molt potents; no hi ha regles fixes en els processos d'interacció social comunicativa, per la qual cosa les nostres aportacions seran suggeriments o recomanacions.

Contextos comunicatius específics

Hi ha situacions contextuals específiques (trastorns de la parla, llenguatge, veu i comunicació) que representen desafiaments addicionals especials per la seva complexitat. Per tant, requereixen una aplicació també especial, habilitats comunicatives específiques i elements comunicatius addicionals.

A continuació, presentam alguns dels trastorns més comuns per poder identificar-los i adaptar-hi habilitats comunicatives específiques.

TRASTORNS DE LA COMUNICACIÓ I EL LLENGUATGE

TRASTORNS DE LA PARLA

Qualsevol disfunció en alguna de les estructures anatòmiques i fisiològiques necessàries pot generar problemes de llenguatge i comunicació.

Parla: realització física i perceptiva del llenguatge. És l'execució del llenguatge.

Trastorns de la parla: dificultats per articular i/o programar de manera clara i fluida sons, paraules i frases. Afecta directament la intel·ligibilitat de l'expressió oral.

Trastorns de l'articulació

DISÀRTRIA

Dificultat per a l'articulació i expressió orals que afecta el to i els moviments dels músculs de l'articulació. És causada per lesions al sistema nerviós central (p. ex. paràlisi cerebral, tumoracions, lesions neurològiques).

Exemples de disàrtria:

<https://youtu.be/EHNSBo3SsmY>

<https://youtu.be/QQONTie72eM>

APRÀXIA

Dany cerebral que produeix incapacitat per ordenar activitats motores simples.

DISGLÒSSIA

Trastorn de l'articulació causat per alteracions físiques dels òrgans perifèrics de la parla.

Exemple de disglòssia per llavi fes: <https://youtu.be/e3s0o2jZi5A>

Classificació:

- Labials (llavi fes, paràlisi facial)
- Dentals (falten peces, malformacions)
- Maxil·lars (mala oclusió o malformació)
- Linguals (fre lingual, malformacions)
- Palatals (fissura palatina, malformacions)
- Nasals (vegetacions, pòlips)

Etiologia: orgànica.

Trastorns de la fluïdesa o fluència

DISFÈMIA O QUEQUESA (i altres dificultats de fluïdesa)

Dificultat per a l'articulació i expressió orals que afecta el to i els De-sordre en la fluïdesa verbal ocasionat per la incoordinació dels me-canismes de la parla (respiració, fonació i articulació, acompanyades d'una gran tensió muscular, ansietat...)

Crònica: dura alguns anys, i pot arribar a la vida adulta. Es classi-fica en:

■ **tònica** (bloqueigs, espasmes)

■ **clònica** (repeticions)

■ **mixta**

Etiologia: factors neurològics, genètics, psicològics, dèficit en la pro-gramació de la parla, error en la retroalimentació, etc.

TAQUIFÈMIA O TAQUILÀLIA

Parlar a un ritme excessivament ràpid i precipitat. Si afecta l'articula-ció i la intel·ligibilitat, es denomina llenguatge farfallós.

Etiologia: precipitació en la conducta.

Sol aparèixer en infants amb desenvolupament típic i en els qui te-nen TDAH.

BRADILÀLIA

Parlar a un ritme excessivament lent.

Etiologia: neurològica.

Etiologia: factors neurològics, genètics, psicològics, dèficit en la pro-gramació de la parla, error en la retroalimentació, etc.

http://www.paidopsiquiatria.cat/files/12_trastornos_desarrollo_lenguaje_comunicacion.pdf

Alteracions fonològiques

DISLÀLIA

Incapacitat per produir un o diversos fonemes de la llengua sense que existeixi cap causa orgànica o neurològica que ho justifiqui. És un trastorn funcional de l'aparell fonoarticulador; una alteració fonètica, fonològica i articulatòria.

Classificació:

- **Funcional:** alteracions per articular fonemes que, per edat, haurien d'estar adquirits.

Etiologia: dèficit en la percepció i discriminació auditiva, fonològica. Dèficit en la memòria auditiva i seqüencial. Dèficit en l'entorn i en models de parla. Dèficit en habilitats motrius en l'esfera oral.

TRASTORNS DEL LLENGUATGE

Es manifesten en un continu que aniria des del retard simple del llenguatge fins a la pèrdua total de les capacitats lingüístiques.

Trastorns del llenguatge

■ **Primari:** és un trastorn del desenvolupament del llenguatge.

■ **Retard en l'adquisició i el desenvolupament del llenguatge.**

Trastorn de tipus funcional de causa desconeguda: TEL (trastorn específic del llenguatge) sense que hi hagi cap dificultat auditiva, mal neurològic, discapacitat intel·lectual, ni trastorn de l'espectre autista.

■ **Secundari a una condició biomèdica:**

- Discapacitat intel·lectual o deterioració cognitiva (p. ex. demències).
- Dificultats sensorials (p. ex. pèrdua auditiva).
- Dany cerebral (p. ex. accident cerebrovascular).

Produeix afàsia, és a dir, el llenguatge oral ja adquirit es perd a causa de lesions al sistema nerviós central, en àrees de l'hemisferi cerebral esquerre encarregades de processar i produir el llenguatge.

L'afàsia pot ser:

-
- **Afàsia de Broca o motora:** lesió frontal, a l'àrea de Broca. Pèrdua de la capacitat d'expressar-se oralment. Exemple d'afàsia de Broca: <https://youtu.be/JWC-cVQmEmY>
  - **Afàsia de Wernicke o sensorial:** lesió temporal, a l'àrea de Wernicke. Incapacitat per interpretar el llenguatge. Exemple d'afàsia de Wernicke: <https://youtu.be/3oef68YabD0>
  - **Afàsia de conducció:** lesió en el fascicle arquejat. Incapacitat per repetir paraules sentides.
  - **Afàsies per lesions d'àrees contigües.** Afàsies transcorticals sensorials i motores, afàsia anòmica (no pot trobar les paraules).

Trastorns més comuns en les afàsies de predomini motor

Articulació. Els problemes articuladoris són produïts per una incapacitat per executar els moviments adequats per produir els sons.

Aquest dèficit desencadena els trastorns següents:

-
- **Supressió total del llenguatge** després d'haver-se produït la lesió cerebral. La persona emet uns sons aïllats i incoherents sense significat.

- **Estereotípies.** Conjunt de sons, sempre els mateixos, que la persona repeteix en qualsevol circumstància, a manera de resposta o pregunta.

- **Agramatismes.** Incapacitat per construir una frase correctament, donar una resposta correcta o narrar un fet.

Trastorns més comuns en les afàsies de predomini receptiu o sensorial

Comprensió del significat. La falta de comprensió de les paraules està ocasionada per la incapacitat de reconèixer i discriminar auditivament els sons que les componen.

Els trastorns més comuns són:

-
- **Jargofanàsia** (llenguatge que emet el subjecte de manera sobrebundant sense tenir-ne consciència).
  - **Dificultat per articular** (problema del reconeixement de sons).
  - **Parafàsies** (canviar un so per un altre, o bé fonemes, síl·labes o paraules completes).
  - **Anomia o dificultat per anomenar** (problemes a l'hora d'evocar el nom dels objectes; no té relació amb la falta de memòria).
  - **Repetició** (problemes de repetició a causa del dèficit en el reconeixement dels sons que formen les paraules).

Diferències entre afàsia de Wernicke i Broca:

<https://youtu.be/DwVfCjbIJQI>

Aquí teniu més exemples de la manera com es comuniquen persones amb afàsia:

<https://www.youtube.com/watch?v=YOfowu9GNOc>

<https://www.youtube.com/watch?v=4corrSyDsJ0>

Trastorns específics del llenguatge (TEL)

Adquisició anormal de la comprensió i/o expressió del llenguatge oral que pot afectar el nivell fonològic, semàntic, morfosintàctic i pragmàtic. Són considerades TEL les alteracions que afecten un o més components del llenguatge, sense que hi hagi dèficit sensorial, cognitiu o motor. Afecten només el llenguatge i provoquen un trastorn durador i persistent al tractament.

TRASTORNS DE LA VEU

Alteració del so que ementen les cordes vocals. Les dificultats poden afectar la veu en totes les seves modalitats (qualitat, timbre i to).

DISFONIA

La veu té diferents graus d'alteració en qualitat i quantitat.

AFONIA

Falta completa de la veu.

TRASTORNS DE LA COMUNICACIÓ

Afecta tots els sistemes de comunicació en la modalitat oral i/o gestual. És un trastorn relacionat amb el component pragmàtic del llenguatge.

Trastorn Espectre Autista (TEA)

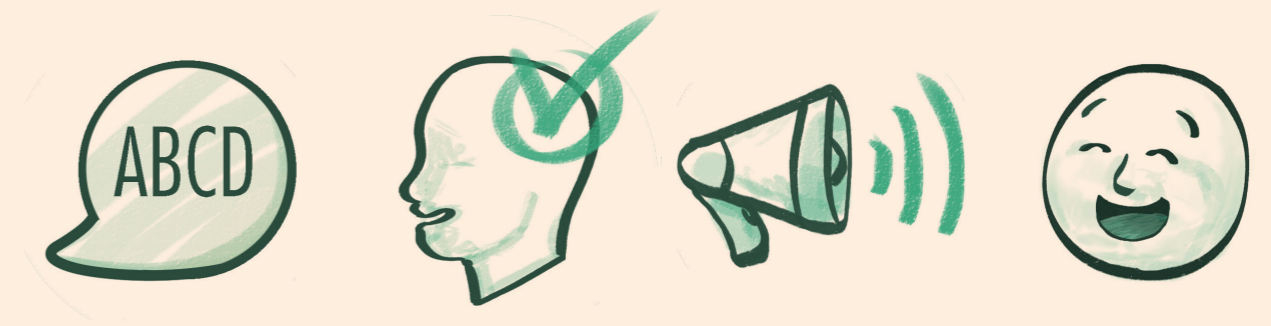
Trastorn de comunicació en què només un 20 per cent dels casos presenta una etiologia recognoscible. El cerebel és un dels òrgans assenyalats (atròfia i/o disminució d'un volum per morfometria corresponent a una pèrdua neuronal).

El llenguatge autista s'ha classificat en dues variants essencials. Una és fluent, amb variabilitat en la prosòdia, fonologia i comprensió, si bé la pragmàtica es relaciona amb ecolàlia. L'altre és no fluent, en la qual els infants virtualment es comporten com a muts o sota una síndrome de dèficit fonològic greu, i tenen una deficiència greu de comprensió i dèficits no neurolingüístics importants (Campos Castelló i Briceño Cuadros, 2002).

Trastorn de la comunicació no especificat (p. ex., mutisme selectiu):

Absència de llenguatge ja adquirit, que apareix només en determinades situacions o davant determinades persones sense que existeixi una causa orgànica o neurològica. No té alteracions cognitives, sensorials, motores o neurològiques.

PAUTES GENERALS COMUNICATIVES A SEGUIR

Habilitats generals per a comunicar-se i relacionar-se

Ajudar l'altre a comunicar-se:

- Crear un ambient còmode, distès, de col·laboració, sense renou ni obstacles
- Estimular l'altre a la comunicació, sense forçar-l'hi (el profund sentiment d'aïllament i de solitud de les persones amb trastorns de comunicació verbal disminueix amb una comunicació eficaç)
- Mostrar interès i atenció. Usar repeticions (paràfrasis o fer eco), síntesis, interrogants (preguntes senzilles), afirmació, assentiment, reflex de la mirada i mímica facial
- Comunicar calma i disponibilitat: posicions relaxades i pròximes, cara a cara, evitar posicions que manifestin tensió, no interrompre i mantenir una veu distesa (to de veu, ritme i velocitat adequats a l'interlocutor)
- Evitar remarcar el problema i reforçar els petits assoliments

Afavorir la comunicació amb l'altre:

Ajudar l'altre a comunicar-se:

- Donar-li temps perquè compregui el missatge i elabori una resposta
- Intentar entendre el contingut del seu missatge pel context. Centrar-se en la comunicació no verbal
- Emfatitzar la comunicació d'idees sense importar el contingut lingüístic específic o la manera d'expressar-se
- Respectar els torns i ser breus
- Claredat verbal
- Lentitud i bona dicció
- Ordre lògic (del que és general al que és específic)
- Frases senzilles (subjecte, verb, predicat)
- Seqüència temporal (marcar bé els temps verbals)
- Linealitat (no fer salts d'un tema a un altre, seguir una continuïtat en el tema)

TRASTORNS DE LA PARLA

- Sol·licitud de confirmació
- Repeticions
- Síntesi o recapitulacions
- Subratllats (remarcar el que es diu, comunicació verbal i no verbal congruents)
- Fer bones preguntes (obertes, d'elecció múltiple)
- Adaptar-se a l'altre, facilitar l'ajustament del pacient als canvis de les seves habilitats de comunicació
- Emfatitzar contrastos entre sons de la parla, unitats lèxiques i estructures sintàctiques

Dificultats per a l'articulació i/o la programació clara i fluida de sons, paraules i frases.

Trastorns de l'articulació

DISÀRTRIA

Dificultat per a l'articulació i l'expressió oral que afecta el to i moviments dels músculs de l'articulació, degudes a lesions del sistema nerviós central.

En aquests casos, es recomana seguir les pautes comunicatives següents:

- 1.- Adaptar-nos auditivament a la manera de parlar de la persona
- 2.- Deixar-li temps perquè emeti el seu missatge
- 3.- No interrompre'l: la seva parla és lenta i laboriosa
- 4.- Parar esment al llenguatge no verbal
- 5.- Evitar interferències ambientals
- 6.- Ser sincers quan no entenen el missatge
- 7.- Fer-li preguntes de resposta tancada sí/no
- 8.- Utilitzar, si és necessari, els sistemes augmentatius o alternatius de comunicació
- 9.- Acceptar les limitacions i aproximacions a una articulació millorada, encara que no sigui correcta
- 10.- Mostrar una actitud empàtica i un entorn còmode

Trastorns que afecten la fluïdesa verbal

DISFÈMIA FISIOLÒGICA

Desordre en la fluïdesa verbal, ocasionat per la incoordinació dels mecanismes de la parla.

En aquests casos, es recomana seguir les pautes comunicatives següents:

- 1.- Mostrar paciència i atenció emocional
- 2.- Les actituds familiars i de l'entorn són fonamentals
Els alumnes i professionals haurem d'observar les relacions familiars i actituds de manera neutral
- 3.- No mostrar-li preocupació, ni verbal ni amb expressió corporal
- 4.- Crear un clima relaxat
- 5.- No voler tancar la frase o acabar la paraula
- 6.- No recriminar-lo ni renyar-lo per la seva manera de parlar
- 7.- Evitar recomanacions com ara «respira», «envia't aire», «tranquil», «pensa que ho diràs bé»
- 8.- Tècniques de relaxació per evitar l'ansietat
- 9.- No sotmetre'l a situacions que li generin ansietat a l'hora de parlar
- 10.- Propiciar un entorn comunicatiu còmode i de col·laboració

<https://rehabilitacionpuertoreal.wordpress.com/2011/02/05/consejos-para-pacientes-con-disartria-y-sus-familiares/>

TAQUILÀLIA O TAQUIFÈMIA

Parla amb ritme excessivament ràpid i precipitat

- 1.- Pautes per a lentificar el discurs
- 2.- Establir acords perquè entengui que no li hem comprès

BRADILÀLIA

Parla excessivament lenta.

- 1.- Donar-li temps per a contestar
- 2.- Establir acords compartits perquè prengui consciència de quan no l'entenen

Alteracions fonològiques

Incapacitat per a produir un o diversos fonemes de la llengua sense que existeixi causa orgànica o neurològica que ho justifiqui, sent la funcionalitat de l'aparell fonoarticulador la que es veu afectada.

- 1.- Fer ús de suports visuals, neuromotors i gestuals
- 2.- Utilitzar la retroacció correctora
- 3.- Exercicis de discriminació auditiva
- 4.- Intervenció logopèdica
- 5.- Afavorir el llenguatge espontani

DISLÀLIA EVOLUTIVA

- 1.- En tot moment, mostra molta paciència. Millora amb la maduresa
- 2.- Estimulació del llenguatge a l'aula i en l'entorn familiar

DISLÀLIA FUNCIONAL

- 1.- No demanar-li que repeteixi fonemes equívocs
- 2.- Evitar de corregir-li paraules o frases
- 3.- Recórrer a un logopeda
- 4.- Suport escolar afegit
- 5.- Educació familiar (no pressionar-lo)

Consells per a casos de dislàlia infantil: <https://youtu.be/Blp8GkQ2RNs>

TRASTORNS DEL LLENGUATGE

Es donen en un continu que aniria des del retard simple del llenguatge fins a la pèrdua total de les capacitats lingüístiques (afàsia).

Retard del llenguatge

Problemes durant l'època en què la criatura adquireix els coneixements per comunicar-se.

- 1.- Ampliar les experiències en l'entorn
- 2.- Asseure's al mateix nivell de la criatura i establir-hi contacte ocular
- 3.- Afavorir el desenvolupament del vocabulari usual i nou a través d'un reconeixement multisensorial
- 4.- Treballar la motivació de la criatura; jugar pot ser una bona manera
- 5.- Reforçar els seus progressos
- 6.- Mostrar atenció, expressivitat, preocupació i interès
- 7.- Afavorir la interacció amb iguals i el treball en equip
- 8.- Intervenció del logopeda
- 9.- Assistir a tallers de llenguatge i estimulació poden ajudar-lo al desenvolupament
- 10.- Intervenció del psicòleg, si mostra ansietat

Trastorns secundaris a una condició biomèdica

- Discapacitat intel·lectual o deteriorament cognitiu

Com hem de tractar correctament les persones amb discapacitat cognitiva i/o intel·lectual? https://www.youtube.com/watch?v=-b0lktl_DTE

En aquests casos, recomanem seguir les pautes comunicatives següents: <https://www.siiis.net/documentos/ficha/199384.pdf> (pàgines 37-38)

Estratègies útils per a pacients amb alteracions comunicatives i amb deterioració de la capacitat cognitiva (adaptat de: Ruiz 2014, p.289)

- Per exemple, demència

- 1.- Presentar-nos a la persona i recordar-li on som, el dia i l'hora
- 2.- Mantenir-hi el contacte visual i tàctil
- 3.- Emprar el llenguatge no verbal per transmetre-li seguretat, i sempre en coherència amb el llenguatge verbal. Evitar gesticular exageradament o amb nerviosisme
- 4.- Donar-li temps perquè assimili la informació; respectar-li els silencis
- 5.- Emprar frases simples i curtes i preguntes directes que es responguin amb un sí o no. Evitar fer-li diverses preguntes seguides
- 6.- No parlar per ell; no acabar-li les frases incompletes ni anticipar-nos a les seves respostes, ja que contribuïrem a la pèrdua lingüística

- 7.- Explicar-li sempre què farem a continuació. La informació és molt important
- 8.- No mostrar actituds verbals o no verbals de renyir, constrènyer, donar ordres o d'oposició al que diu o fa
- 9.- No discutir ni intentar «convèncer-lo» de les seves interpretacions errònies. Si hi ha hostilitat, val més intentar desviar la seva atenció cap a elements tranquil·litzadors
- 10.- No parlar com si la persona no hi fos. Fins i tot en demències avançades, encara que la persona no sigui capaç de comprendre el contingut de la conversa, sí que pot percebre que hom parla d'ella, cosa que li generarà inseguretat i desconfiança (Ruiz, 2014, p. 289)

Dificultats sensorials

- Per exemple, pèrdua auditiva

Com hem de parlar amb una persona que té sordesa? <https://www.youtube.com/watch?v=iAB5WRBxbA8>

Com hem de parlar amb una persona que fa servir el llenguatge de signes? <https://www.siiis.net/documentos/ficha/199384.pdf> (pàgina, 35)

- 1.- Si no hi ha deficiència visual, el contacte ocular i el tacte poden servir per cridar l'atenció de la persona abans de parlar-hi
- 2.- Demanar-li si fa servir audífon. Si és que sí, cal assegurar-nos que el dugui posat, encès, i, si cal, ajustar-ne el volum

- 3.– Moltes persones grans (i molt grans) tenen més bona audició d'una oïda que de l'altra. Per això, és important determinar-ho i parlar-li directament per l'oïda que hi sent més bé
- 4.– Moltes vegades és útil baixar el to de la veu. La pèrdua auditiva en edat avançada afecta els sons vocals més alts. No sol ajudar gaire parlar de cada vegada més fort
- 5.– Reduir el renou de fons (tancar una finestra, despenjar el telèfon, etc.)
- 6.– Fer servir paraules clau per començar un tema en lloc de frases llargues i complicades. Repetir les idees importants
- 7.– Usar pauses al final de les frases
- 8.– Augmentar la comunicació amb senyals no verbals com a expressions facials, llenguatge corporal i gestos
- 9.– Emprar informació escrita, dibuixos, diagrames
- 10.– Sempre assegurar-nos que ens comprèn (Ruiz, 2014, p. 288)

Lesió del sistema nerviós central: afàsia

Pèrdua del llenguatge oral ja adquirit, per lesions del Sistema Nerviós Central, en àrees de l'hemisferi cerebral esquerre, encarregades del processament i producció del llenguatge.

Com parlar amb algú que tingui una afàsia? (American Speech-Language-Hearing Association) <https://www.youtube.com/watch?v=jw949zkoeYE>

En aquests casos, es recomana seguir les pautes comunicatives següents: <https://www.siis.net/documentos/ficha/199384.pdf> (pàgines 40-42).

- 1.– Emprar un llenguatge senzill i concís
- 2.– Captar l'atenció de la persona, usar el contacte visual i dir-li pel seu nom
- 3.– Usar habilitats bàsiques: empatia, actitud, autenticitat, respecte...
- 4.– Tenir cura de l'entorn físic: evitar claror, renou fort i massa fosc
- 5.– El dormitori haurà de tenir una llum central clara que elimini ombres
- 6.– Evitar moviments bruscos i actes que podrien ser interpretats com a amenaçadors
- 7.– Presentar serenitat i calidesa en l'atenció
- 8.– Parlar de l'aquí i l'ara. Mantenir el tema de conversa tot el temps que sigui possible
- 9.– Preservar la dignitat de la persona utilitzant un tracte adequat i respectuós
- 10.– Fer-li preguntes senzilles i limitar les alternatives de resposta
- 11.– Simplificar el que es vol dir: paraules senzilles, frases curtes i concises. Evitar descripcions detallades i reduir l'ús de pronoms. Emprar una sintaxi senzilla i evitar frases en forma passiva
- 12.– Reduir formes abstractes de comunicació (doble sentit, cinisme, sarcasmes, acudits...)
- 13.– Reduir la tendència a la dependència de la memòria en la comunicació (p. e. «No te'n recordes?»)
- 14.– Deixar-li temps perquè contesti; mantenir la calma
- 15.– Si en fer-li una pregunta o formular una frase no respon, repetir-la-hi de manera idèntica
- 16.– Donar-li retroacció que confirmi que ho ha entès (p. e. «Es refereix a...»)

- 17.– Emprar diverses modalitats sensorials de presentació de la informació
- 18.– Emprar la comunicació no verbal (postura, mirada, somriure, gestos, etc.) i recórrer al suport del tacte de manera acurada. Això proporciona seguretat

Trastorns específics del llenguatge (TEL)

Alteracions que afecten a un o diversos components del llenguatge, sense que hi hagi dèficit sensorial, cognitiu o motor, durador i persistent al tractament.

- 1.– Prendre consciència de les dificultats que tenen amb relació al llenguatge oral i escrit
- 2.– Diferenciar el trastorn del llenguatge del desenvolupament intel·lectual
- 3.– Intervenció logopèdica
- 4.– Estratègies d'intervenció a l'aula i a l'entorn familiar: mostrar calma, deixar-li espai i facilitar-li que emeti preguntes i expressi dubtes

TRASTORNS DE LA VEU

Alteració del so que emeten les cordes vocals. Les dificultats poden afectar la veu en totes les seves modalitats (qualitat, timbre i to).

DISFONIA

La veu té diferents graus d'alteració en qualitat i quantitat.

- 1.- Mesures de prevenció: higiene de la veu
- 2.- Posar l'accent en la hidratació i no forçar la veu
- 3.- Necessitat de tractament de logopeda

AFONIA

Falta completa de la veu.

- 1.- Evitar forçar la veu
- 2.- Guardar silenci. (Repòs local laringe i bucal)
- 3.- Suprimir el tabac, begudes alcohòliques
- 4.- Seguir dieta sana i incrementar consum d'aigua
- 5.- Corregir postura corporal. Respirar de manera suau.
- 6.- Fer gàrgares amb llimona i mel
- 7.- Realitzar rentats nasals
- 8.- Augmentar consum d'infusions

TRASTORNS DE LA COMUNICACIÓ

Afecta a tots els sistemes de comunicació en la seva modalitat oral i/o gestual. És un trastorn relacionat amb el component pragmàtic del llenguatge.

Trastorn de l'espectre autista (TEA)

- 1.- Els pares han d'acceptar el problema que presenta la criatura
- 2.- Logopèdia i tractament neurològic
- 3.- Sistemes alternatius i augmentatius
- 4.- Ajudes de tècniques i suport social
- 5.- Establir criteris per organitzar l'espai i la ubicació adequada a l'aula

Trastorn de la comunicació social

Deficiències en l'ús de la comunicació per a propòsits socials

Trastorn de la comunicació no especificat

- 1.- Deixar-li temps perquè s'adapti a l'entorn
- 2.- Diferenciar el mutisme selectiu de la timidesa
- 3.- No manifestar la nostra preocupació a la persona o al grup
- 4.- Evitar observar-la, i veure quan parla i quan no parla
- 5.- Evitar pressionar-la perquè parli
- 6.- Facilitar-li un entorn comunicatiu còmode i agradable

A més d'aquestes pautes generals, us presentam mètodes, com l'ús de la tecnologia, que poden ajudar a la comunicació.

http://sauce.pntic.mec.es/falcon/rec_dif_comu.pdf

BIBLIOTECA DE RECURSOS

Per què?

Reunim aquests recursos, de contingut més concret i avançat, per aprofundir en els diversos temes mitjançant recursos audiovisuals.

Articles complementaris

Alteracions de la comunicació

- Acosta Rodríguez, V., Ramírez Santana, G. M., & Hernández Expósito, S. (2017). Funciones ejecutivas y lenguaje en subtipos de niños con trastorno específico del lenguaje. *Revista de Neurología*, 32(6), 355–362. <https://doi.org/10.1016/j.nrl.2015.12.018>
- Aguila Mediavilla, E, Igualada, A (2018) Nuevas perspectivas de las dificultades de voz, habla, lenguaje y comunicación asociados a otros trastornos del desarrollo infantil. Barcelona, Ediciones UOC. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=774752>
- Aguilar-Valera, J. A. (2015). Patologías congénitas de la comunicación según el DSM-V: actualizaciones en neuropsicología infantil. *Interacciones. Revista de Avances en Psicología*, 1(2), 85. <https://doi.org/10.24016/2015.v1n2.12>
- Back, A. Arnold R, Tulskey J (2012). El arte de comunicación con pacientes muy graves. Entre la honestidad, la empatía y la esperanza. Madrid: Alianza.
- Caballero, I. G. (2020). El trastorno de la comunicación social (TCS): un enfoque interdisciplinar entre la psiquiatría y la pragmática. Biblioteca de Babel: *Revista de Filología Hispánica*, 1, 1–14.
- Campos-Castelló, J. et al. (2002). Trastornos de la comunicación: diagnóstico diferencial. *Revista de Neurología*, 35(1), 36–44.
- Clèries X.(2006) La comunicación: una competencia esencial para los profesionales de la salud. Barcelona: Elsevier.
- Cibanal L., Arce MC, Carballal MC. (2020) Técnicas de comunicación y relación de ayuda en ciencias de la salud. Barcelona: Elsevier.
- Escolà Serra, À., Aguilar Basés, C., Mumbardó-Adam, C., (2020). Especificitat i variabilitat de les habilitats comunicatives i lingüístiques en infants amb TEA: recursos digitals per a la intervenció. *Llengua Societat i Comunicació* 80–86. doi:10.1344/lsc-2020.18.7 <https://revistes.ub.edu/index.php/LSC/article/view/31327>
- Font-Jordà, A., Gamundí, A., Nicolau Llobera, M. C., & Aguilar-Mediavilla, E. (2018). Use of the 2 D:4 D digit ratio as a biological marker of specific language disorders. *Anales de Pediatría*, 89(6), 361–368. <https://doi.org/10.1016/j.anpedi.2018.02.009>
- Girbau Massana MD (2014). Psicología de la comunicación. Barcelona: Ariel.
- Gutierrez, K. (2016). Identificación temprana de trastornos del espectro autista. *Acta Neurológica Colombiana*, 32(3), 238–247 <http://www.scielo.org.co/pdf/anco/v32n3/v32n3a11.pdf>
- Monfort, I., & Monfort, M. (2013). Inferences and verbal comprehension in children with developmental language disorders [Inferencias y comprensión verbal en niños con trastornos del desarrollo del lenguaje], 56(Supl 1), 141–146. <https://www.parlaiapren.com/wp-content/uploads/2014/07/bjS01S141.pdf>

- Ruiz R.(2014) Comunicación en clínica. Principios y habilidades para la práctica. Madrid: Panamericana, 2014

Alteració del llenguatge

- Rondal, J.-A., & Lang, S. (2009). Atención temprana: comunicación y desarrollo del lenguaje. *Revista Síndrome de Down*, 26(100), 26–31. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2930589>

Nens amb trastorn de l'espectre autista

- Aragunde, P., Rodríguez, E., Fontenla, E., Gutiérrez, L. & Pazos, J. M. (2018). Autismo y rol del docente en el aula de motricidad en educación infantil. *Revista Digital de Educación Física*, 53(9), 65–81. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6482548>
- Baixauli, I., Berenguer, C., Roselló, B. & Colomer, C. (2018). Análisis de habilidades pragmáticas de niños con TEA y niños con TEA y TDAH. *European Journal of Child Development, Education and Psychopathology*, 6(1), 33. <https://doi.org/10.30552/ejpad.v6i1.60>
- Bru Luna, L. M., Martí-Vilar, M. y González-Sala, F. (2020). Revisión sistemática de intervenciones en prosocialidad y empatía en personas con TEA. *Revista de Investigación Educativa*, 38(2), 359-377. DOI: <http://dx.doi.org/10.6018/rie.395421> <https://revistas.um.es/rie/article/view/395421>
- Cornelio Nieto J. O. (2009). Autismo infantil y neuronas en espejo. *Revista de Neurología*, 48(2), 27–29. https://sid.usal.es/docs/F8/ART13829/autismo_infantil_y_neuronas_espejo.pdf

- García Pascual, R., Rebaque Gómez, A., García Mata, M. Á., Blanco Fernández, J. & De Caso Fuertes, A. M. (2019). Emoción y motivación en TEA y atención temprana. *International Journal of Developmental and Educational Psychology*. Revista INFAD de Psicología., 3(1), 13. <https://doi.org/10.17060/ijodaep.2019.n1.v3.1446>

- Huaiquián Billeke, C. (2018). Miradas hacia un mundo simbólico: El Trastorno del Espectro Autista. *Revista Inclusiones*. Revista de Humanidades y Ciencias Sociales, 5, 41–49. <https://dialnet.unirioja.es/ejemplar/576247>

- Romero-munguía, M. Á. (2002). Memoria procesal deficiente y alteraciones de la comunicación en la patogenia del autismo infantil, 203–208. <https://www.medigraphic.com/pdfs/revneuneupsi/nnp-2002/nnp024c.pdf>

Nens amb Trastorns per dèficit d'atenció/hiperactivitat (TDAH)

- Giraldo, Y. G., & Chaves Castaño, L. (2014). Trastorno por déficit de atención/ hiperactividad (TDAH) y dificultades en lenguaje pragmático. *Revista de Psicología*. Universidad de Antioquia, 6(1), 41–56. <https://revistas.udea.edu.co/index.php/psicologia/article/view/21616>
- Vaquerizo-Madrid, J., Estévez-Díaz, F., & Díaz-Maíllo, I. (2006). Revisión del modelo de alerta e intervención psicolingüística en el trastorno por déficit de atención e hiperactividad. *Revista de Neurología*, 42(SUPPL. 2), 53–6 <https://www.neurologia.com/articulo/2005799>

Afàsies i apràxies

- Gallardo B, Hernández C y Moreno V (Eds) (2008): Lingüística clínica y neuropsicología cognitiva. *Actas del Primer Congreso Nacional de Lingüística Clínica*. Vol 1: Investigación e intervención en patologías del lenguaje. Valencia: Universitat. <https://www.redalyc.org/pdf/5119/511951368004.pdf>

- Gallardo Paúls, B; Valles González, B (2008) .Lingüística en contextos clínicos: la lingüística clínica Lengua y Habla, vol. 12, enero-diciembre, 2008, pp. 32-50 Universidad de los Andes Mérida, Venezuela.
- Díez-Ascaso, O., Martínez-Sánchez, P., Fuentes, B., & Díez-Tejedor, E. (2011). Estudio sociocultural sobre la autopercepción del ictus y análisis de la comunicación médico-paciente. *Revista de Neurología*, 26(2), 81–91. <https://doi.org/10.1016/j.nrl.2010.09.017>
- Ferrete Ruiz, E. J., Porcel Gálvez, A., De Torres Chacón, M. de L. R., Domínguez Mayoral, A., Pérez Sánchez, S. & Montaner Villalonga, J. (2020). Revisión sobre las mejoras en la comunicación de los pacientes afásicos gracias al uso de aplicaciones digitales. In *Revista española de salud pública* (Vol. 94, pp. e1-18). <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7721507>
- Murie-Fernández, M., Irimia, P., Martínez-Vila, E., John Meyer, M., & Teasell, R. (2010). Neurorrehabilitación tras el ictus. *Revista de Neurología*, 25(3), 189–196. [https://doi.org/10.1016/S0213-4853\(10\)70008-6](https://doi.org/10.1016/S0213-4853(10)70008-6)
- Pérez-Martínez, D. A., Puente-Muñoz, A. I., Doménech, J., Baztán, J. J., Berbel-García, A., & Porta-Etessam, J. (2007). Apraxia unilateral del cierre palpebral tras un ictus isquémico: El papel del hemisferio derecho en la comunicación gestual emocional. *Revista de Neurología*, 44(7), 411–414. <https://www.neurologia.com/articulo/2006497/esp>
- Villodre-Campos, R. Morant-Gimeno, A. (2010). Intervención multidisciplinar en afasias. *Instituto de Neuro- Rehabilitación Y Afasia, INIA NEURAL, Valencia*, 206. www.inianeural.com [https://www.uv.es/perla/1\[15\].VillodreyMorant.pdf](https://www.uv.es/perla/1[15].VillodreyMorant.pdf)

Dèficit auditiu

- Fontané-Ventura, J (2005). Déficit auditivo. Retraso en el habla de origen audígeno. *Revista de Neurología*, 41(Supl 1), 25–37. <https://www.neurologia.com/articulo/2005388>
- González, A., Herrera, N., Marín, D., & Rojas, T. (2008). Planificación cognitiva en niños con déficit auditivo. *Pensamiento Psicológico*, 4, 85–104. <https://www.redalyc.org/pdf/801/80111671006.pdf>

Demències, Alzheimer, malaltia de Parkinson

<https://nelyvivirelparkinsonenbalears.blogspot.com/2012/12/dificultades-en-el-habla-la-escritura-y.html>

- Benedet, M. J. (2003). Alteraciones de la comunicación verbal y alteraciones del lenguaje en las demencias corticales (I). Estado actual de la investigación. *Revista de Neurología*, 36(10), 966–979. <https://www.neurologia.com/articulo/2002502/esp>
- Cano Villagrasa, A., Suárez Torres, M. & Valles Gonzalez, B. (2020). Diagnósticos fonoaudiológicos y síntomas no motores en pacientes con Enfermedad de Parkinson. *Areté*, 20 (2), 63- 71 [.https://arete.iberu.edu.co/article/view/art.20207](https://arete.iberu.edu.co/article/view/art.20207)
- Delgado, J. & Arteaga, L. (2016). Rehabilitación voz etapas tempranas enfermedad Parkinson. *Discapacidad Clínica Neurociencias*, 3(1), 42–47. <http://rua.ua.es/dspace/handle/10045/113276>
- González, B. V. (2013). Una aproximación al estudio de la conversación de la persona con alzheimer y sus interlocutores sanos. *Revista de Investigación en Logopedia*, 3(2), 96–119. Disponible on-line en: <http://revistalogopedia.uclm.es> *Revista de Investigación en Logopedia 2 (2013) 96-119. ISSN-2174-5218*

- Joannette, Y., Ansaldo, A. I., Kahlaoui, K., Côté, H., Abusamra, V., Ferreres, A., & Roch-Lecours, A. (2008). Impacto de las lesiones del hemisferio derecho sobre las habilidades lingüísticas: Perspectivas teórica y clínica. *Revista de Neurología*, 46(8), 481–488. <https://www.neurologia.com/articulo/2008079>
- Nieto-Alcaraz, R., Arcos-García, C. M., & Rubio-Hernández, A. (2016). Comunicación y cambios del lenguaje en personas con enfermedad de Alzheimer. Communication and language changes in people with Alzheimer's disease. *Revista Española de Comunicación en Salud*, 7(2), 331–335. <https://doi.org/10.20318/recs.2016.3457>
- Pérez Mantero, J. (2012). El déficit lingüístico en personas con demencia de tipo Alzheimer: breve estado de la cuestión. *Pragmalingüística*, 20, 220–238. <https://revistas.uca.es/index.php/pragma/article/view/1774>
- Pérez, C., Castillo, N., & González, S. (2012). Reaprender a comunicarse. Intervención en un caso de demencia semántica. *INFAD Revista de Psicología*, 3, 385–392. <https://www.redalyc.org/pdf/3498/349832338039.pdf>

Discapacitat intel·lectual i llenguatge

- Muñoz, M. T., González, C., & Lucero, B. (2009). Influencia del lenguaje no verbal (gestos) en la memoria y el aprendizaje de estudiantes con trastornos del desarrollo y discapacidad intelectual: Una revisión. *Revista Signos*, 42(69), 29. <https://doi.org/10.4067/s0718-09342009000100002>

Paràlisi cerebral

- Vallejo, L., & Inés, S. (2006). Cuidados del niño con parálisis cerebral. *Entramado*, 2(2), 62–87. <https://www.redalyc.org/pdf/2654/265420383008.pdf>

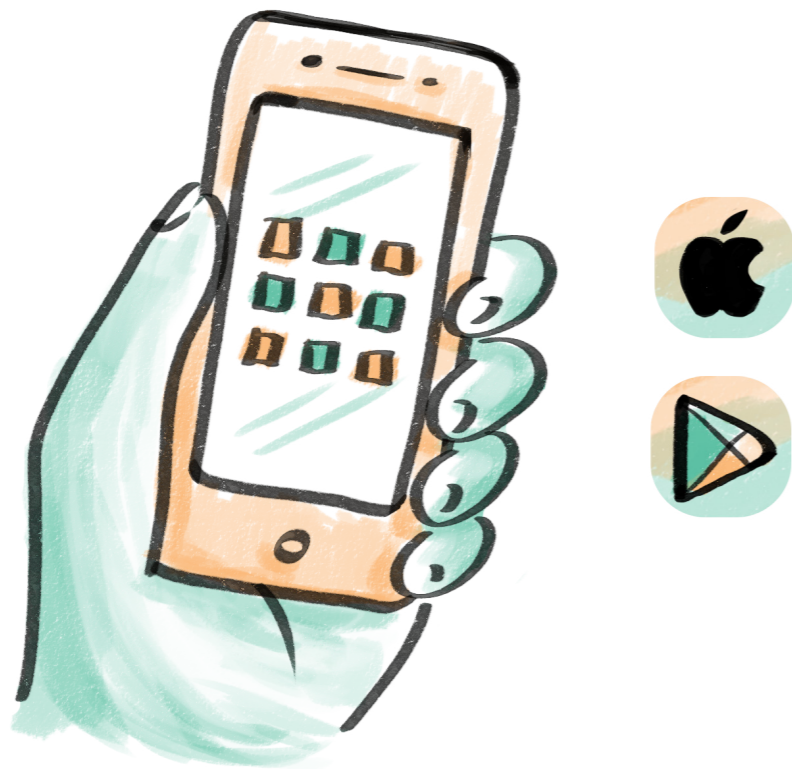
Peculiaritats neurolingüístiques

- Martínez, E. O., Abreu, Y. R., & Melgarejo, M. P. (2015). Peculiaridades neurocognitivas del procesamiento extralingüístico del código verbal. *Revista Cubana de Neurología y Neurocirugía*, 5, 41–48. <http://www.medigraphic.com/pdfs/revcubneuro/cnn-2015/cnns151i.pdf>

Sistemes augmentatius i alternatius de la comunicació

- Almazán-Martínez, M. E. (2009). Los sistemas aumentativos y/o alternativos de la comunicación. *Innovación y Experiencias Educativas*, 17, 1–9. <https://www.editorialcepe.es/pictogram/>

Aplicacions (App's)

Ceguesa i/o pèrdua de visió

■ TapTapSee (iOS i Android)

- Reconeixement d'objectes
- Fer una foto al que es vol conèixer i esperar que el lector de pantalla informi dels detalls recollits

■ Boop Light Detector (iOS)

- Detecta llum
- Informa de la intensitat de la llum amb un xiulet més greu o agut i per vibració amb més o menys intensitat

■ TextGrabber (iOS i Android)

- Reconeixement de textos
- Fer una foto al text i el lector de pantalla en llegirà el contingut
- Tradueix a bastants idiomes
- És una aplicació de pagament

■ AudescMobile (iOS i Android)

- Audiodescripció de produccions visuals
- A través d'àudio, descriu pel·lícules que s'emeten per televisió, cinema, DVD, Blu-ray o de les plataformes digitals d'aquesta aplicació

■ Moovit (iOS i Android)

- Ús de transport públic
- Informa de la millor ruta que s'ha de triar, a quina hora passarà el pròxim autobús per l'aturada on es troba o també avisa quan arriba a l'aturada on cal baixar

■ BlindSquare (iOS)

- Coneixement de l'entorn i ajuda a la mobilitat
- Dissenya la ruta a peu
- Informa dels establiments o llocs d'interès que es troba durant el desplaçament
- La localització no sempre és exacta i completament fiable
- És una aplicació de pagament

■ Medicamento Accesible (iOS i Android)

- Llegeix tota la informació que cal saber d'un medicament

■ WhatsApp (iOS i Android)

- Comunicació
- Mitjà per comunicar-se amb altres persones o grup de persones de la llista de contactes
- Permet enviar fotos, vídeos, àudios i la ubicació de l'usuari

- Els reconeixadors de veu, com Siri **Apple**, **Voice Samsung** o Google Now de **Google**

- A través de la veu de l'usuari, que dona ordres perquè el dispositiu respongui al que s'ha demanat
- Permet fer una telefonada, enviar un correu electrònic, consultar una nota, activar o desactivar una alarma, crear un recordatori, demanar informació de la localització, el temps que farà, etc
- Només està disponible amb connexió a internet i amb una bona cobertura

■ *Brailiac: braille tutor (iOS i Android)*

- Facilita l'aprenentatge de lectura i escriptura tàctil per a les persones invidents
- Guia pràctica que permet, a través d'una mena de traducció automàtica, aprendre braille a poc a poc mitjançant una sèrie d'exercicis i de desafiaments

■ *iDentifi (iOS i Android)*

- Enfocant la càmera del telèfon mòbil davant l'objecte en qüestió, el descriu en format d'àudio

■ *WhatsApp by Voice (Android)*

- Voice WhatsApp envia missatges de WhatsApp usant el reconeixement de veu per convertir el diàleg en text i permet reproduir els missatges entrants a través de l'altaveu del telèfon, dels auriculars o d'un dispositiu amb Bluetooth

Sordesa o pèrdua d'audició

■ *Ava (iOS i iTunes)*

- Proporciona subtítols en temps real les 24 hores del dia
- Té un 95 per cent de precisió. Està basada en intel·ligència artificial

■ *Visualfy (iOS i Android)*

- Informa de manera visual i sensorial de tots els avisos (sons) que es reben en el dispositiu mòbil
- Adaptada a la llengua de signes espanyola i internacional
- Permet llegir i escoltar totes les indicacions

■ *Sordo Ayuda (Android)*

- Traslada la veu a text
- Facilita la comunicació entre oïdor i sord
- També trasllada de text a veu, la qual cosa permet que l'usuari expressi el que escriu

■ *Audio en texto para WhatsApp (Android)*

- Transcriu tots els àudios rebuts per WhatsApp
- Accepta traducció a diversos idiomes

■ *Rogervoice (iOS i Android)*

- Subtitula les telefonades
- Disponible en més de 100 idiomes

■ *Dilo en señas (iOS i Android)*

- Ofereix l'aprenentatge de la llengua de signes jugant
- Una part important del seu públic objectiu són les criatures, però amb el temps l'han ampliat a altres sectors d'edat

■ *Diccionario Lengua de Signos ESP (iOS i Android)*

- DILSE és un diccionari de llenguatge de signes en espanyol. Útil per aprendre la llengua de signes espanyola
- És un diccionari de la Real Academia Española, però en versió reduïda

■ *Visualfy (iOS i Android)*

- Reconeix sons rellevants de l'entorn, com una alarma d'incendis, el xiulet de torn d'un hospital, un

timbre, un despertador o un nadó que plora, entre d'altres, i els tradueix en alertes visuals (llum de colors) i sensorials (vibració) en qualsevol dispositiu connectat

■ *incluSeñas (Android)*

- Aprenentatge bàsic de la llengua de signes xilena, colombiana i espanyola

■ *Transcripción instantánea (Android)*

- Mostra una transcripció en temps real del que diuen altres persones i dels sons que es produeixen al voltant
- Transcriu més de 70 idiomes i dialectes

■ *uSound (iOS i Android)*

- És una aplicació de pagament que permet que les persones amb deficiències auditives lleus i moderades converteixin el telèfon mòbil en un audiòfon digital personalitzat
- El programa analitza el so que capta el telèfon a través dels micròfons i el compensa amb les freqüències indicades per l'usuari

Persones mudes o sordmudes

■ *Proloquo4Text* (iOS)

- Reprodueix totes les paraules i frases que es vol dir a una altra persona

■ AMPDA (iOS i Android)

- Sordmuts per a persones amb dificultats de comunicació, tant oral com auditiva
- Permet aprendre l'abecedari *dactilològic
- Paraules *predefinides d'ús quotidià
- Lector de paraules: l'usuari pot escriure paraules i l'aplicació les trasllada a so. En anglès i espanyol

Trastorns de la parla

■ *Logopedia 1: ejercicios de articulación*, espanyol (Android)

- Està dissenyada per a tots els infants i adults que tenen dificultats per articular alguns fonemes

- Útil per millorar l'articulació i per treballar exercicis d'atenció i memòria al mateix temps

■ *Asistente de voz* (iOS)

- Dissenyada per a les persones amb problemes de la parla i comunicació
- Útil per a persones que poden llegir i comprendre el significat de paraules i frases completes, però que tenen dificultats per compondre el text utilitzant el teclat virtual del dispositiu
- La comunicació és més dinàmica, perquè l'interlocutor pot respondre més ràpidament la pregunta o demanda de la persona que l'utilitza

■ *Comunicando* (Android)

- Dissenyada per a persones amb dificultats de parla
- Té opcions per passar el text a veu amb opcions bàsiques de reproducció, personalització de mida de la lletra
- Es poden compartir els arxius d'àudio per correu electrònic o per missatgeria instantània

Afàsia

■ *Puedo Hablar* (Android)

- Adreçada a persones que pateixen afàsia
- Ajuda a millorar la comprensió i expressió de paraules i frases, així com l'escriptura, la repetició i les sintaxis
- Programa de rehabilitació del llenguatge
- Inclou diferents nivells d'afàsies

■ *SmallTalk* (iOS i Android)

- Ofereix pictogrames perquè el pacient es comuniqui assenyalant el que necessita
- Conté paraules i frases d'ús comú en converses, com salutacions, respostes, peticions i declaracions sobre el benestar personal, incloent-hi una escala de dolor

■ *Tactus Therapy* (iOS i Android)

- Dissenyat per a persones que tenen afàsia i altres problemes de comunicació
- Útil per estimular les habilitats lingüístiques principals: expressió, denominació, comprensió, lectura i escriptura

■ *Digo Palabras* (Android)

- Aplicació que permet entrenar l'expressió oral a persones amb afàsia, mitjançant paraules de llargades diferents
- Conté diferents nivells de dificultat segons l'afectació de la persona

■ *Language Therapy Lite* (iOS i Android)

- Creada per oferir teràpia verbal. Provada científicament
- Aquesta aplicació exercita i millora la lectura, l'escriptura, l'expressió oral i la comprensió auditiva de les persones amb afàsia

Discapacitat intel·lectual

■ *Pictogramas.es* (iOS i Android)

- Potencia la comunicació alternativa a través d'iconografies senzilles
- Recomanat per a persones amb trastorns de l'espectre autista, disfàsia, TEL, síndrome de Down, o aquelles persones que necessiten reforçar la comunicació oral
- Útil per a professionals, familiars i amics de l'usuari

■ *AbaPlanet* (iOS)

- Integra el que cal per fer sessions d'aprenentatge basades en ABA de manera completa i autònoma.
- Recomanat per a persones amb necessitats especials, com ara autisme i amb retard d'aprenentatge en general

■ *Soy capaz* (Android)

- Proporciona una coordinació estreta entre l'usuari i les persones que té de suport
- Poden seguir l'activitat de la persona amb alertes en temps real

■ *Isecuencias* (iOS i Android)

- Eina per treballar situacions socials, hàbits d'autonomia i expressió de les emocions del dia a dia
- Adreçada a criatures amb autisme d'alt funcionament o Asperger

■ *Día a Día* (iOS i Android)

- Permet fer el seguiment de les tasques del dia a dia de manera senzilla i intuïtiva
- Pot desar i revisar les activitats que l'usuari ha fet durant la jornada
- Útil per fomentar la comunicació a partir de les activitats que ja s'han fet

■ *Quiero decirte...* (Android)

- Mitjançant botons, gestos i pictogrames d'ARASAAC (Portal Aragonés de la Comunicació Aumentativa y Alternativa), facilita i potencia la comunicació espontània mitjançant imatges i sons
- Permetent desenvolupar comportaments interactius espontanis intencionals

Diferents tipus de dificultats comunicatives

■ *TUR4all* (iOS i Android)

- Té la finalitat d'ajudar a planificar un viatge
- Mostra informació dels establiments i de les activitats respecte de l'accessibilitat física, auditiva, cognitiva i visual que poden tenir els usuaris
- Troba restaurants que tenen la carta en Braille
- Ajuda a la interlocució entre usuaris que tinguin els mateixos interessos

■ *HelpTalk* (Android)

- Adreçat a persones que no poden comunicar-se amb fluïdesa oralment o per escrit

- Permet crear grups d'accions que responen a les seves necessitats en termes de comunicació, amb les accions més adequades per a cada discapacitat/usuari
- Té funcions relacionades amb la comunicació i d'emergència

■ *Háblalo* (iOS i Android)

- Desenvolupada per ajudar les persones amb dificultats per comunicar-se: sordesa, paràlisi cerebral, esclerosi lateral amiotròfica, entre moltes d'altres
- Permet comunicar-se amb tothom a l'instant

■ *Emergencia y Discapacidad* (Android)

- Dissenyada i desenvolupada per oferir, a la població general i als serveis d'emergència i seguretat, consideracions sobre l'atenció que s'ha de prestar a les persones amb dificultats cognitives, comunicatives, motores o de comportament en una situació d'emergència
- Permet enriquir les vies de relació i comunicació que s'estableixen per millorar la qualitat de l'atenció a les persones amb discapacitat

■ *E-Mintza* (iOS i Android)

- És una aplicació de comunicació augmentativa i alternativa adreçada a persones amb autisme, amb sordesa, discapacitat intel·lectual greu, pacients amb dany cerebral adquirit per traumatismes o accidents, i persones grans amb malalties neurodegeneratives
- Té un tauler de comunicació amb imatges i sons associats que permeten una comunicació directa i senzilla

■ *LetMe talk* (iOS i Android)

- És una aplicació que permet comunicar-se a tot arreu i, per tant, dona veu a tothom
- Permet fer frases útils amb les imatges. No necessita tenir accés a internet
- El fan servir persones amb paràlisi cerebral, síndrome de Down, esclerosi lateral, infants amb trastorn de la parla i d'autisme

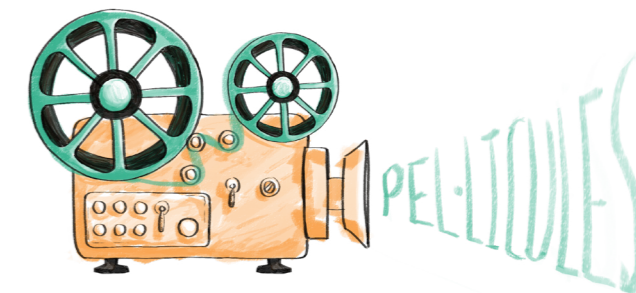

■ *Talk Around It* (iOS i Android)

- Adreçada a persones que tenen dificultats per trobar i produir les paraules desitjades o adequades (afàsia); per a processos de deteriorament cognitiu que es relacionen amb alteracions lingüístiques (demències, malaltia d'Alzheimer, etc.), i també per potenciar i desenvolupar el llenguatge en trastorns o condicions que limiten la capacitat comunicativa, com pot ser en el trastorn de l'espectre autista o el trastorn específic del llenguatge, entre d'altres

- És una eina útil per augmentar el llenguatge receptiu i expressiu usant imatges i una jerarquia de claus auditives
- El seu desenvolupament està basat en diferents tècniques terapèutiques científicament provades

Videos complementaris

Entrevistes o reportatges

- “Lo incorrecto” Una nueva mirada hacia la discapacidad. <https://www.youtube.com/watch?v=SBLiBLb23ZA>
- Comunicarse con personas con diversidad funcional. Entrevista a Teresa Baró. <https://www.youtube.com/watch?v=DTGU5B7tpTU>

Pel·lícules

- EL DISCURSO DEL REY (Tom 2010)
- LA ESCAFRANDRA Y LA MARIPOSA (Julian 2007)
- LA TEORÍA DEL TODO (James 2014)
- RAIN MAN (Barry 1988)
- EL MILAGRO DE ANA SULLIVAN (Arthur 1962)
- HIJOS DE UN DIOS MENOR (Randa 1986)
- EL PIANO (Jane 1993)
- MI PIE IZQUIERDO (Jim 1989)
- MARÍA Y YO (Félix 2010)
- HÁBLAME DE TI (Hervé 2018)
- MY BEAUTIFUL BROKEN BRAIN (Lotje i Sophie 2014)
- A PROPOSITO DE HENRY (Mike 1991)
- ESPECIALES (Olivier i Éric 2019)

Algunes associacions per a persones amb problemes de comunicació

■ **Aspas. Associació de Pares de Persones amb Discapacitat Auditiva**

- Direcció: Carrer Jaume I, 57, 07300 Inca
- Telèfon: 971 50 11 11

■ **ONCE**

- Direcció: Ctra. de Manacor, 8, 07006 Palma
- Telèfon: 971 77 55 22

■ **Federació de Persones Sordes de les Illes Balears**

- Direcció: Carrer dels Foners, 7, 07006 Palma
- Telèfon: 871 96 28 39

■ **Associació de Pares i Amics de Sords**

- Direcció: Carrer Ramón Nadal, 4 (Pintor), 07010 Palma
- Telèfon: 971 28 00 78

■ **Associació per la Rehabilitació de Laringectomitzats**

- Carretera Manacor Manacor-Alcúdia, s/n, 07500 Manacor (Associació ubicada a l'Hospital de Manacor)
- Telèfon: 971 55 25 25

■ **Federació Balear de Organitzacions a favor de les persones amb Retard Mental**

- AEDIM Associació esportiva en favor de les persones amb discapacitat intel·lectual de Mallorca
- AMADIP Associació mallorquina per a persones amb disminució psíquica
- AMITICIA Associació juvenil balear de disminuïts
- APROSCOM Associació per a la protecció de persones amb disminució psíquica de Manacor i comarca
- ASANIDESO Associació per a persones amb discapacitat psíquica de Sóller
- CESIBA Centro especial de empleo para personas con discapacidad
- Col·legi La Puríssima
- Fundació tutela per a persones amb disminució psíquica de Mallorca
- ISLA Taller ocupacional
- MATER MISERICORDIAE
- PRODIS Associació pro-ajut de persones disminuïdes de Pollença
- Patronato agrupació pro minusvàlidos psíquicos de la comarca d'Inca
- Direcció: C/ Cala Blanca, 2, 1r, 07009 Palma
- Telèfon: 971 70 64 40

■ **COORDINADORA Federació Balear de Persones amb Discapacitat**

Asociacions integrades a la coordinadora amb seu en Mallorca:

- ASDICA Associació de persones amb discapacitats de Calvià
- ES GRIF Associació de persones amb minusvalia de Sa Pobla
- AFIPRO Associació de persones amb discapacitats físiques profundes
- REHACER Associació per la rehabilitació de accidentats cerebrals de les Illes Balears
- ADELA Associació Balear de ELA
- ASEM Balears Associació de malalts neuromusculars de Balears
- Direcció (local federatiu): Carrer Sor Clara Andreu, 15, 07010 Palma
Telèfon (local federatiu): 971 49 87 77

■ **AMADIBA. Madres de Discapacitados Baleares.**

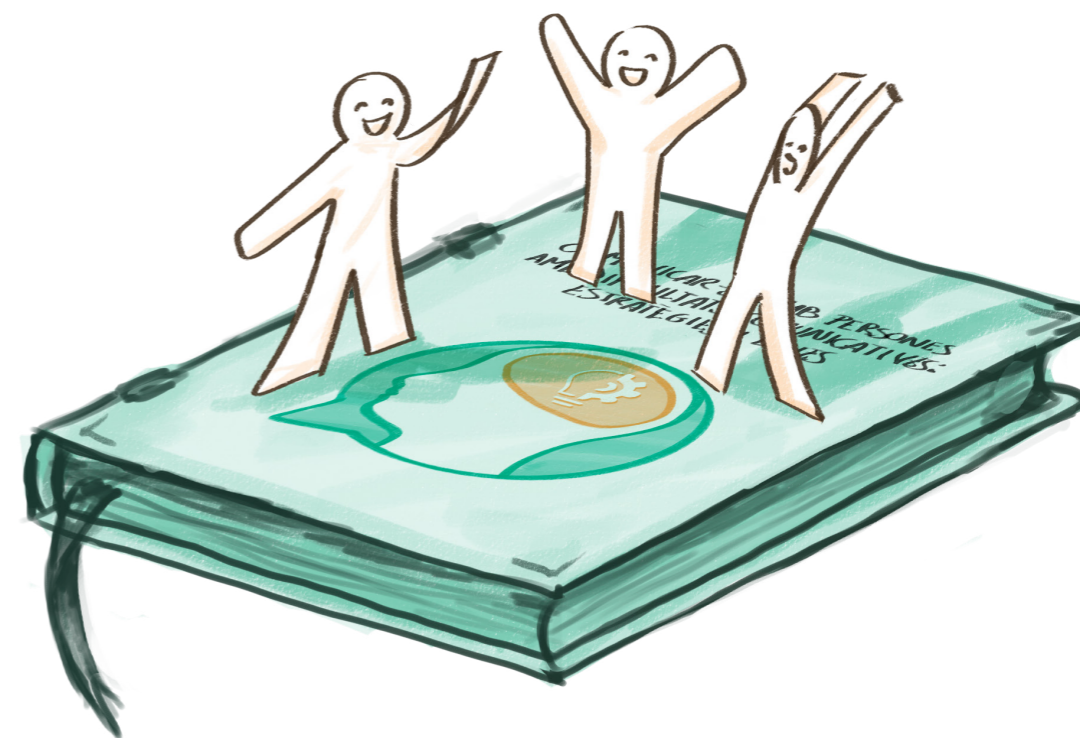
- Direcció Carrer Son Gibert 11 B, 07008. Palma. telèfon: 971476895

Conclusions

Amb aquest material didàctic, hem volgut proporcionar al lector una guia de recursos i unes recomanacions a l'hora de comunicar-nos amb els altres, sobretot si tenen problemes de parla, llenguatge, veu o comunicació.

No pretenem que aquesta guia sigui una relació tancada ni una eina única, sobretot tenint en compte que la comunicació és molt complexa, ambigua i depèn molt del moment i del lloc on sorgeixi.

Volem sobretot sensibilitzar l'alumnat que estudia ciències de la salut i socials i els professionals d'aquests àmbits perquè reconeixin que les persones tenim uns valors molt importants: l'empatia i la nostra pròpia comunicació, ambdues molt relacionades i necessàries com a competències clíniques que s'han de posar en pràctica per proporcionar cures i atenció especial i de qualitat.

 Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

Universitat
de les Illes Balears

Vicerectorat
de Projecció Cultural
i Universitat Oberta

Servei
d'Activitats
Culturals

Departament
d'Infermeria
i Fisioteràpia